

Protokół z VII Posiedzenia Plenarnego Komitetu Nauk Weterynaryjnych i Biologii Rozrodu Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2020-2023 w dniu 19 czerwca 2023 r.

Siódme posiedzenie Komitetu Nauk Weterynaryjnych i Biologii Rozrodu Polskiej Akademii Nauk (KNWiBR PAN) w kadencji 2020-2023 odbyło się w formie stacjonarnej w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie w dniu 19 czerwca 2023 r. o godz. 11:00.

W obradach udział wzięło 22 osoby – (kopia listy obecności w załączeniu) oraz jedna w formie zdalnej – spośród ogółu członków (50, w tym 10 wybranych w wyborach uzupełniających).

Program VII Zebrania Plenarnego Komitetu Nauk Weterynaryjnych i Biologii Rozrodu PAN

1. Otwarcie obrad;
2. Zasady finansowania badań podstawowych na przykładzie NCN - referat on-line prof. Moniki Kaczmarek;
3. Wykład: prof. Magdalena Larska Państwowy Instytut Weterynaryjny - PIB w Puławach pt.: „Wpływ zmian klimatycznych na rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych w środowisku naturalnym”;
4. Wykład dr. hab. Michała Krzysiaka dyrektora Białowieskiego Parku Narodowego pt.: „70 lat hodowli żubrów in situ w Puszczy Białowieskiej, w aspekcie ochrony ich zdrowia i jej wpływu na rozwój populacji wolnej” oraz informacja na temat wydanej pod patronatem KNWiBR PAN monografii naukowej pt.: „Kompendium ochrony zdrowia żubra”;
5. Omówienie aktualnego stanu działań w zakresie dalszego rozwoju czasopisma Polish Journal of Veterinary Sciences;
6. Sprawy bieżące i wolne wnioski m.in. Krajowe Inteligentne Specjalizacje, prace nad wyodrębnieniem dziedziny i dyscypliny weterynaria, KEN i ewaluacja, RDN, kosztochłonność oraz inne wolne wnioski.

Posiedzeniu Komitetu przewodniczył prof. dr hab. Wojciech Niżański – Przewodniczący Komitetu Nauk Weterynaryjnych i Biologii Rozrodu PAN.

W pierwszej kolejności Przewodniczący komitetu prof. dr hab. Wojciech Niżański powitał wszystkich uczestników zebrania oraz poinformował o wyborze nowych władz PAN -Prezesa PAN prof. Marka Konarzewskiego, Dziekana II Wydziału PAN prof. Krzysztofa Nowaka oraz Przewodniczącego Rady Kuratorów Wydziału II prof. Romualda Zabielskiego.

Przedstawił także informację o wyborze nowego Przewodniczącego NCN, którym został prof. Robert Hasterok z Uniwersytetu Śląskiego,

Następnie Przewodniczący zwrócił się z prośbą do Pani prof. Moniki Kaczmarek, członkini Rady NCN i Przewodniczącej Zespołu Nauk Biologicznych NCN o przedstawienie informacji na temat zasad finansowania badań podstawowych na przykładzie NCN, która ze względu na niemożliwość uczestniczenia bezpośrednio w posiedzeniu plenarnym przedstawiła krótką prezentację w postaci konferencji zdalnej on-line.

Pani prof. Kaczmarek w pierwszej kolejności zaprezentowała misję NCN w zakresie wspierania badań podstawowych, finansowania najlepszych projektów w Polsce, wspierania finansowego młodych naukowców, doktorantów oraz innych naukowców, a także finansowanie badań w ramach współpracy naukowej, oraz przy zakupie aparatury naukowo-badawczej. W dalszej kolejności Pani prof. Kaczmarek przedstawiła cele oraz podstawowe założenia NCN. Następnie Prelegentka zaprezentowała zebranych dane statystyczne na temat ogólnej liczby finansowanych projektów (27 876), które uzyskały finansowanie z NCN w latach 2022-2022, dodając że 54% dofinansowania stanowiły projekty dla młodych naukowców. Ogółem kwota przyznanego w omawianym okresie

finansowania wyniosła 14,39 mld zł. Pani Profesor zwróciła uwagę na wzrost dotacji celowej w latach 2021-22. Określiła liczbę wniosków złożonych i zakwalifikowanych do finansowania zwracając uwagę na rozbieżności w zakresie wzrostu zapotrzebowania na projekty i kwoty dotacji przy jednocześnie niskim poziomie finansowania NCN przez ministerstwo (brak wzrostu finansowania wzrost średniej kwoty dofinansowania grantu). Następnie przedstawiła symulację budżetu NCN na lata 2024-26 podkreślając stagnację finansowania i wzrost deficytu budżetowego, przy założeniu zachowania wskaźnika sukcesu na poziomie 25%. Dodała, że od kilku lat obserwowana jest tendencja spadkowa w zakresie uzyskiwania dotacji z MEiN na poziomie 13,19% dla konkursu m.in. dla OPUS. Prelegentka przedstawiła także działania doraźne podejmowane przez NCN w zakresie prób podnoszenia wskaźnika sukcesu podając przykład np. że jedna osoba może mieć maksymalnie 2 granty, a dotychczas mogła mieć 3 granty. Dodała również że konieczne są działania strategiczne w zakresie przekonywania co do istotności zapewnienia należytego poziomu finansowania badań podstawowych. Na zakończenie Pani Profesor przedstawiła fragment pisma opracowanego przez Radę NCN i kierowanego do MEiN w zakresie braku możliwości finansowania projektów z uwagi na niskie dotacje oraz strat wynikających z braku finansowania badań podstawowych.

Konkludując wypowiedź Pani Profesor Kaczmarek Przewodniczący komitetu prof. Nizański dodał, że dotacja celowa dla NCN jest stale na tym samym poziomie, a inflacja wzrasta, dlatego koszty badań są coraz wyższe, a współczynnik sukcesu coraz niższy.

Prof. Kaczmarek dodała, że są również inne fundusze do pozyskiwania ale nie wpisują się one w zakres tematyki KNWiBR. Niepokojący jest również, brak wzrostu dotacji podmiotowej, co wpływa na wynagrodzenia i zwiększa problemy z poszukiwaniem nowych koordynatorów. Pani doktor przypomniała także o spotkaniach członków Komitetu z przedstawicielami Rady NCN dodając, że rozmowy można nadal kontynuować ale przy braku funduszy niestety ten wskaźnik sukcesu projektów się nie zwiększy.

Przewodniczący komitetu prof. W. Nizański zainicjował dyskusję udzielając w pierwszej kolejności głosu Pani Prof. Annie Chełmońskiej-Soyta, która podkreśliła wagę społecznego odbioru badań podstawowych. Dodała, że podmioty naukowo-badawcze takie jak Instytuty czy Uniwersytety są utrzymywane przez Państwo, a podmioty prywatne stanowią tylko niewielką część źródeł finansowania. Zwróciła uwagę, że należy podkreślać rolę nauki i korzyści jakie z tego wynikają aby przekonać rządzących o tych priorytetach wynikających z finansowania nauki i jej wpływie nauki na społeczeństwo. Przytoczyła dane z materiałów prasowych dostępnych on line reasumując dodała, że nauka jest ważna i należy przekonywać społeczeństwo.

Prof. Nizański zasugerował, aby również komitet dołączył do tych głosów, także cały wydział II i skierował określone stanowisko do ministra wskazujące na mankamenty słabego finansowania nauki.

Prof. Kaczmarek odnosząc się do wypowiedzi prof. Nizańskiego dodała, że jest to dobry moment na kierowanie takich pism do ministerstwa, ponieważ do końca lipca są podejmowane decyzje w sprawie przyznawania dotacji.

Prof. Zabielski skomentował wcześniejsze wypowiedzi podkreślając, że Polska jest 22 gospodarką światową. Ponadto naukowcy są otaczani w Polsce wysokim zaufaniem na poziomie ok 85% zaufania, w odróżnieniu od polityków, do których odsetek ten kształtuje się na poziomie ok 13% (badania 3M). Wskazał mankament jakim jest pozostawianie nauki na ostatnim miejscu w "kolejce" do przydzielania środków. Dodał, że edukacja akademicka jest w kryzysie, a sam wzrost rankingów o kilka miejsc nie pokazuje prawdziwego oblicza akademickości, np. w kwestii wolności naukowej. Obawia się, że pisanie stanowisk adresowanych do rządzących jest bezskuteczne. Jakkolwiek prowadzenie dyskusji przy pisaniu stanowisk są ważne, ponieważ pozwalają na grupowanie argumentów, które będzie można wykorzystać w tzw. lepszych czasach.

Prof. Nizański dodał, że ważny jest aspekt budowania argumentacji, dlatego uważa, że, warto przygotować takie stanowisko, które następnie zostanie poddane pod głosowanie przez członków komitetu.

Prof. Magdalena Larska również dodała, że takie stanowisko komitetu powinno zostać przygotowane, jednak z własnego doświadczenia po spotkaniu z Ministrem Edukacji i Nauki ma

świadomość, że jest oficjalne stanowisko ministerstwa, że nie będą zwiększane dotacje na NCN i należy środki pozyskiwać z funduszy regionalnych. Pani Profesor Larska zasugerowała jednak, aby bardziej kompleksowo opisać stanowisko KNWiBR PAN do czego potrzebne są nasze badania podstawowe i do czego są one wykorzystywane. Podzieliła się refleksją, że smutne jest, że weterynaria w naukach przyrodniczych nie ma swojej części. Uznała, że jako weterynaria powinniśmy starać się być bardziej interdyscyplinarni, co może pomóc nam dopasować się do zakresu NCN.

Prof. Niżański również zgodził się z wypowiedzią prof. Larskiej dodając, że jak najbardziej sensowne jest sformułowanie określonych i silnych argumentów w przygotowanym stanowisku do ministerstwa.

Prof. Murawski wyrażając pełne poparcie dla opinii dodał, że konieczne i w pełni zasadne jest wyrażanie takiego stanowiska przez Komitet jako instytucji PAN. Wskazał, że w przypadku zmian geopolitycznych to takie stanowisko gdzieś pozostanie i zawsze jako Komitet będziemy mogli przypomnieć, że takie stanowisko zostało przyjęte w 2023 r.

Następnie Dyrektor Andrzej Kruszewicz dodał, że powinniśmy przedstawić zaniepokojenie sytuacją słabego finansowania nauki w obrębie badań podstawowych i konsekwencji jakie z tego wynikną w niedalekiej przyszłości.

Konkludując Przewodniczący komitetu Prof. W. Niżański zobowiązał się, że jako instytucja KNWiBR PAN przygotuje stosowne stanowisko wraz z argumentacją w porozumieniu z II Wydziałem PAN. Następnie zwrócił się z pytaniem do Pani Prof. Kaczmarek, czy jest zasadne kontynuowanie dyskusji z obecną Radą NCN w ramach opracowywania kolejnych rozwiązań, które mogłyby się przyczynić do poprawy wskaźników sukcesów grantów z weterynarii?

Prof. M. Kaczmarek w odpowiedzi przyznała, że wszystkie elementy poruszane z poprzednim Przewodniczącym prof. Jackiem Kuźnickim są jak najbardziej brane pod uwagę. Eksperti w większości są zagraniczni. Zwróciła się także z prośbą, aby członkowie komitetu również wyrażali zgodę na powołanie do grona ekspertów. Pani Profesor zachęciła także do aplikowania o projekty, wskazując, że aktywność z weterynarii jest niska jeśli chodzi o składanie wniosków.

Prof. Niżański podkreślił także, że większość zadań z mapy drogowej ustalonej z Radą NCN jest realizowana, co dotyczy m.in. uwrażliwienia panelistów z I-szego etapu i wskazanie, że w weterynarii zwierzę jest pacjentem weterynaryjnym-gatunkiem docelowym (nie tylko modelem biomedycznym), organizowane są szkolenia, w których komitet uczestniczy także jako koordynator, powiększa się liczba członków panelu z weterynarii, na briefingach NZ5 i NZ6 przedstawiana jest specyfika weterynarii, a także zrealizowano pomoc z naszej strony w poszukiwaniu ekspertów do NCN.

Przewodniczący Komitetu zwrócił z propozycją o możliwość zaproszenia obecnego Przewodniczącego Rady NCN prof. Hasteroka oraz Pani Prof. Kaczmarek na kolejne posiedzenie plenarne komitetu w październiku b.r.

W odpowiedzi na propozycję Pani Prof. Kaczmarek wyraziła pozytywną opinię, że taka możliwość jest, jeśli będą przesłane wcześniej przygotowane pytania celem wcześniejszego przygotowania odpowiedzi. Dodał również, że podobne spotkanie odbyło się w Instytucie PIWet Puławy. Pani Profesor ma świadomość, że ponad 80% jest niezadowolonych z faktu, że nie dostało grantu i w pełni rozumie frustrację. Dobrze się sprawdziły tzw. work-panele - warsztaty, które poprawiają proces przygotowywania projektu oraz przedstawiają informacje na temat procesu oceny projektu.

Prof. W. Niżański wyraził poparcie w zakresie organizacji work-paneli i uczestnictwa komitetu także jako koordynatora. Konkludując Przewodniczący komitetu prof. W. Niżański dodał, że komitet przygotowuje stosowne argumentacje o roli nauki we współczesnym świecie oraz argumentację za finansowaniem nauk podstawowych. Ponadto komitet będzie kontynuował dialog z Radą NCN, a także uczestnictwo i koordynację w warsztatach w zakresie procesu przygotowywania i procesu oceny projektu.

Pani prof. Monika Kaczmarek pożegnała się z zebranymi członkami KNWiBR PAN.

Następnie głos zabrał Prof. Tomasz Janowski, który dodał, że należy wypracować jako środowisko weterynaryjne jedno stanowisko do Ministerstwa. Nie może powtórzyć się sytuacja, w której dziekani chcieli utworzenia odrębnego panelu, a my jako komitet chcieliśmy w ramach obowiązujących obecnych paneli zwiększyć efektywność pozyskiwania projektów. Taki dwugłos nie służy osiągnięciu efektów i jest mniej słyszalny i przez to mniej skuteczny. Profesor dodał, że dobre są realne recenzje i bardzo ważne merytoryczne, ponieważ chodzi o wykazanie istotności i słabych stron projektu. Recenzje nie mogą być nijakie, aby wnioskodawca wiedział dlaczego jego grant nie uzyskał finansowania.

Prof. R. Zabielski dodał, że czuje niedosyt dyskusji, ponieważ idzie ona bardziej w kierunku jak poprawić granty żeby uzyskać finansowanie, zamiast iść w kierunku jak uzyskać zwiększenie finansowania na projekty. Najbardziej porażająca jest obserwowana tendencja spadkowa i pogłębiający się deficyt finansowania badań naukowych. Obserwowana jest stopniowa degradacja finansowania nauki przez polityków i brak jakiegokolwiek aktywności polityków w kierunku poprawy. Profesor Zabielski dodał, że jeśli nie będzie silnych reakcji społeczeństwa w kierunku obozu rządzącego, to sytuacja nie ulegnie zmianie. Musimy zatem trafić do społeczeństwa aby wybierali takich polityków, którzy będą chcieli naukę finansować. Olbrzymie obecne wyzwanie to globalne ocieplenie klimatu, które widać już gołym okiem, a jeszcze ponad 20 laty było wyśmiewane przez społeczeństwo.

Następnie prof. Niżański dodał, że odpowiedzialny w dużej mierze za ograniczony proces uświadamiania społeczeństwa przez naukowców jest m.in. system ewaluacji nauki. Taki system ogranicza możliwość pisania prostych przekazów w postaci prac popularnonaukowych zrozumiałych dla społeczeństwa, a nakłada konieczność zwiększania liczby publikacji specjalistycznych, często przyczynkowych i skomplikowanych, które nie przebijają się do opinii społecznej i nie mają wpływu na społeczeństwo/gospodarkę.

Prof. Janowski również dodał, że w Jego opinii nie ma takiej osoby wśród nas która nie zgodziłaby się z prof. Zabielskim. W każdej dziedzinie mamy kryzysy i trudno będzie poprawić sytuację z pozycji komitetu. Dlatego konieczna jest współpraca z różnymi organami społecznymi, samorządowymi oraz centralnymi, włączając w to polityków.

Prof. A. Chełmońska-Soyta uzupełniając wypowiedź prof. Janowskiego wskazała, że jako weterynaria wraz z grupą rozrodową (tj. reprezentującą naukę o zwierzętach) jesteśmy bardzo silnie związani z hodowlą zwierząt i mamy tu bardzo silne i ważne dwa argumenty:

- 1) nasi studenci i praktykujący lekarze weterynarii to ta grupa zawodowa która pracuje w terenie i ma bezpośredni kontakt ze społeczeństwem i może wpływać na nie;
- 2) drugi argument - my lecząc zwierzęta możemy dotrzeć do ich właścicieli, i w ten sposób możemy nasze argumenty przedstawiać bezpośrednio społeczeństwu.

Pani prof. Chełmońska-Soyta dodała, że nie należy się poddawać i nie powinniśmy ustawać w tych działaniach. Jako nauczyciele akademicy powinniśmy zwracać uwagę na wyjaśnianie znaczenia celów zrównoważonego rozwoju.

Prof. Janowski uzupełnił wypowiedź, że musimy dążyć do naszych wysiłków i należy brać przykład z działań Krajowej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej, która robi to bardzo dobrze.

Prof. Maciej Murawski dodał, że działania naukowców powinny być ukierunkowane na kształtowanie świadomości w uniwersytetach i w instytutach.

Wobec braku dalszych głosów w dyskusji Przewodniczący komitetu zaproponował przejście do kolejnego punktu obrad i poprosił Panią prof. Magdalenę Larską o przedstawienie wykładu pt.: "Wpływ zmian klimatycznych na rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych w środowisku naturalnym". Jednocześnie Prof. Niżański przedstawił sylwetkę Pani Profesor, dodając, że jako członek KNWiBR PAN jest osobą wszystkim znaną, szczególnie z zakresu wirusologii chorób zakaźnych. Jest cenionym ekspertem oraz uznanym naukowcem, co potwierdzają również wysokie wskaźniki bibliometryczne (index H - 18 i liczba cytowań >1000).

Pani Profesor Larska w ramach tematyki zaprezentowanego wykładu, przedstawiła oddziaływanie wpływu zmian klimatycznych, jak stres cieplny, zmiany podłoża - gleby, aktywności rolniczej, zmiany w ekologii pasożytów, ograniczenie dostępu do wody i paszy na wzrost ryzyka

występowania tzw. chorób czułych na zmiany klimatyczne. Prelegentka omówiła dynamikę wzrostu średniej temperatury w ostatnich 10 latach, dodając, że takie zmiany są wywołane wpływem człowieka a po części także jest to naturalny proces, jaki zachodzi w przyrodzie. Dodała również, że zmiana klimatu powodująca wzrost średniej temperatury środowiska ma ogromny wpływ szczególnie na zwierzęta zmiennocieplne. Dotyczy to szczególnie organizmów, których cykl życiowy związany jest z temperaturą (zwierzęta zmiennocieplne). Efektem tych zmian jest np. wysyp zakażeń grzybiczych, które doprowadziły do wyginięcia wielu gatunków płazów. Jest to proces nieodwracalny i nie do zatrzymania. Prelegentka dodała, że w przypadku ssaków zwiększa się ryzyko chorób przenoszonych przez wektory np. kleszcze, kuczmany czy komary. Ale także przez żywność paszę i wodę oraz glebę, oraz kontakt bezpośredni. Obserwuje się np. występowanie patogenów nagle zmieniających swój rezerwuar. Fale upałów powodują także obszarowe i cykliczne występowanie chorób endemicznych np. wąglika wśród reniferów na Syberii, hipopotamów w Ugandzie i terenach subsaharyjskiej Afryki - poprzedzone okresem suszy. Kolejny przykład to zwiększenie występowania Pasterellozy u suhaków stepowych (*Saiga tatarica*) na terenie Kazachstanu.

Podając przykłady występowania chorób od klimatycznych na terenie Polski, pani prof. Larska zaprezentowała dane statystyczne w zakresie wzrostu pasterellozy u żubrów. Pani Profesor przedstawiła na poszczególnych slajdach przykłady w/w chorób wraz z udokumentowanymi licznymi fotografiami. Następnie Prelegentka podała przykład wektorów przenoszących patogeny oraz ich korelacje i potencjalne zagrożenie jakie wywołują w rozprzestrzenianiu się infekcji zaliczanych do chorób od klimatycznych. Pani Profesor Larska w ramach prelekcji przedstawiała również wyniki badań własnych, dotyczących m.in. występowania wirusa Schmallenberg oraz wirusa BTV w populacji przeżuwaczy wolno żyjących - prezentując fragmenty publikacji opublikowanych w czasopiśmie z listy JCR (*BMC Vet Res, Research Comment, Transbound and Emerg Dis, Veterinary Microb, Tick and Tick-borne Diseases, Acta Parasitologica* i in.) Przedstawiła także aktualny stan badań nad aktywnością kuczmanów w środowisku leśnym jako potencjalnych wektorów wirusów m.in. Schmallenberg, analizy aktywności kleszczy żerujących na żubrach w okresie rocznych uzupełniając dane w postaci własnych wykresów, zdjęć a także krótkich filmów projekcyjnych. Prelegentka zaprezentowała dane dotyczące kompleksowych badań serologicznych populacji żubrów posiadających przeciwciała przeciwko KZM. Następnie przedstawiła informacje dotyczące zakresu występowania pasożytów w populacji zwierząt dzikich, w pierwszej kolejności dane dotyczące świerzbu oraz nużeńców u lisów i wilków w Białowieskim Parku Narodowym. Zaprezentowała również przykłady przypadków telazjozy u żubrów w Bieszczadach, a na zakończenie przedstawiła inicjatywy prowadzone przez ENETWILD- finansowane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności.

Przewodniczący komitetu pogratulował wykładu podkreślając widoczne zachodzące zmiany w szerzeniu tych chorób uwarunkowane zmianami klimatycznymi. Zadał również pytanie czy szerzenie tych chorób jest nadzorowane przez jakąś europejską agencję pozarządową? Czy istnieją inne pojedyncze grupy zajmujące się podjętą przez prof. Larską tematyką?

Prof. Larska w odpowiedzi na zadane pytanie stwierdziła, że funkcjonuje agencja ds. bezpieczeństwa zdrowia i żywności - EFSA. Natomiast nie ma agencji dotyczącej zwierząt wolnożyjących, a przekazane przez EFSA środki finansowe są możliwe do wykorzystania jedynie na tzw. monitoring i dialog pomiędzy różnymi ośrodkami naukowymi ale bez możliwości prowadzenia badań naukowych. Aktualnie EFSA finansuje jedynie badania nad rozprzestrzenianiem się wścieklizny u lisów, grypy ptaków i ASF u dzików, jako chorób stanowiących zagrożenie dla ludzi.

Prof. Murawski zadał pytanie, że rozumiałe jest że przy ocieplaniu klimatu mamy inwazję kleszczy, ale zastanawia go dlaczego obserwowany jest wzrost zakażeń wywoływanych przez świerzbowce?

Prof. Larska w odpowiedzi na zadane pytanie dodała, że badania są cykliczne i świerzbowiec i nużeniec były obserwowane raczej w skali lokalnej i regionalnej i to w jednym roku. Zwróciła uwagę, że bardzo ważnym czynnikiem jest tutaj zachowanie równowagi w środowisku, ponieważ pasożyty zewnętrzne i wewnętrzne żyją w równowadze u zwierząt wolno żyjących. W tym wypadku

jakiś element w triadzie uległ zachwianiu z uwagi na zmiany klimatyczne i dlatego obserwujemy wzrost śmiertelności z powodu świerzbu i nużeńców, czego wcześniej nie wykazywano.

Prof. Zabielski również pogratulował wykładu Prelegentce zarówno w zakresie podjętej tematyki jak też uzyskanych wyników. Zadał także pytanie, czy ocieplenie klimatu, które ułatwia przeżywanie zakażonych zwierząt z pasożytami okresu zimowego, nie ma wpływu na zwiększenie szerzenia się inwazji. Słabsze jednostki były przez zimę eliminowane, a teraz przeżywają.

Prof. Larska odpowiadając na pytanie stwierdziła, że u wilków narażenie na babeszjozę jest większe, a psów mniejsze. Ale nie było to śmiertelne bo są immunizowane przez przeciwciała matczyne, a później rozwija się przystosowanie tj.: plastyczność do naturalnego leczenia z wykorzystaniem np. dostępność ziół oraz innych roślin regulujących zagrożenie.

Następnie głos zabrał dr hab. Michał Krzysiak, który uzupełnił wypowiedź prof. Larskiej, że w przypadku drapieżników sytuacja wygląda odwrotnie. Mianowicie, w przypadku braku zimy i niskich temperatur to drapieżniki są niedożywione, ponieważ trudniej jest coś upolować, ponadto nie występuje naturalna dezynfekcja jeśli jest ciepła zima i bez śniegu. Jego własne obserwacje wykazały, że jako pierwsze z objawami świerzbu zaczęły padać jenoty, później lisy a teraz są to wilki. Sytuacja jest wprost proporcjonalna do wysokości temperatur i pokrywy śnieżnej.

Następnie głos w dyskusji zabrał Prof. Krzysztof Tomczuk dodając, że mikroorganizmy mają kontakt incydentalny, okazjonalny np. pasożyty mają kontakt z naszymi gatunkami od wielu lat i czasów zamierzchłych. Tym bardziej te organizmy się przyzwyczajają, dlatego najgroźniejsze są gatunki zawlekane, np. w Puszczy Białowieskiej jest teraz dictocalioza, co wcześniej występowało głównie na Żuławach. Profesor podkreślił, że problemem także jest proces ewolucji pasożytów.

Profesor Larska skomentowała, że konieczny jest stały monitoring, także np. wirusów ponieważ one też ulegają ewolucji.

Prof. Wojciech Szweda pogratulował wykładu pani prof. Larskiej dodając, że ocieplenie klimatu zawsze będzie powodowało pojawianie się nowych chorób i prezentowany przez Panią Profesor wykład stanowi doskonały przykład jakie działania powinniśmy podejmować aby przybliżyć społeczeństwu i politykom rolę nauki w ochronie zdrowia publicznego.

Wobec braku dalszych głosów w dyskusji Przewodniczący komitetu prof. Nizański zaproponował 10 minutową przerwę w obradach.

W dalszej części posiedzenia plenarnego Przewodniczący Komitetu zaanonsował wykład dr hab. Michała Krzysiaka dyrektora Białowieskiego Parku Narodowego, pt.: „70 lat hodowli żubrów *in situ* w Puszczy Białowieskiej, w aspekcie ochrony ich zdrowia i jej wpływu na rozwój populacji wolnej”.

Pan dr hab. M. Krzysiak na wstępie przedstawił logo opracowane na okoliczność 70-lecia Białowieskiego Parku Narodowego zaprojektowane przez Panią prof. M. Larską, a następnie przedstawił zakres występowania żubrów na terenie Europy oraz Polski w krótkim rysie historycznym skupiając się szczególnie na zaprezentowaniu liczebności populacji żubra w Polsce w okresie od 1809 do 1909 r. Wskazał historię populacji żubra także w okresach późniejszych, prezentując historyczne zdjęcia z okresu zaboru rosyjskiego oraz po I-szej wojnie światowej, w tym także jedno z ostatnich zdjęć żubrów żyjących na wolności. Prelegent dodał, że w latach 1920-28 zostały one w pełni wybite i wróciły ponownie we wrześniu 1929 r. Następnie przedstawił historię opieki nad żubrami, w tym powołanie w 1930 r. Laboratorium Bakteriologiczno-Łowieckiego, powołanie w 1952 r. Zakładu Badania Ssaków PAN oraz utworzenie w 2008 r. Zakładu Leczniczego dla Zwierząt. Pierwsze żubry w Białowieskim Parku powtórnie wypuszczono w 1952 r, a pierwsze cielę w 1957 r. W dalszej części Prelegent zaprezentował dynamikę rozwoju stada żubrów do roku 2020. Uwzględnił sposób wypuszczania żubrów ze względu na płeć a także przedstawił aktualny stan liczebny żubrów w roku 2021. Uzupełnił swoją prezentację o wyniki statystyczne dotyczące liczby przeprowadzonych sekcji żubrów padłych od 2008 r. Prelegent wyniki badań własnych zaprezentował jako prace eksperymentalne opublikowane m.in. w *J Vet Res* w zakresie prewalencji gruźlicy, potwierdzając niewielki udział żubrów jako rezerwuaru *Mycobacterium*.

Prelegent przedstawił również badania z zakresu występowania przypadków *Pasteurella multocida*, nekrotycznego zapalenia napletka na tle *Corynebacterium* spp. w postaci danych statystycznych w

latach 2008-2022. Zaprezentował również wykresy krzywych średnich intensywności inwazji *Fasciola*, *Eimeria*, a także korelacje z programem odrobaczania. Ciekawym elementem wykładu była również prezentacja translokacji jakie są prowadzone w ramach zasiedlania żubrem krajów europejskich. W ramach hodowli restytucyjnej przedstawił nowe zagrożenia m.in. wynikające z możliwości przeniesienia wirusów przez wektory m.in. komary, kleszcze czy kuczmany. W kolejnej części wystąpienia poinformował o programie śledzenia rytmu dobowego osobników poprzez wykorzystywanie telemetrii. Zwrócił również uwagę, że nadzór nad badaniami nad zwierzętami wolno żyjącymi powinien być kontrolowany i pod nadzorem lekarza weterynarii, ponieważ obecnie jest to nisza pozbawiona kontroli. W dalszej części wykładu dr hab. M. Krzysiak przedstawił bardzo ciekawe informacje na temat specyfiki i fizjologii żubrów prezentując zdjęcia własne. Konkludując swoje wystąpienie, Prelegent zwrócił uwagę na to, że nauka jest źle widziana w społeczeństwie z uwagi na wzrost liczby tzw. pseudo-ekspertów, którzy wypowiadają się nie mając rzetelnej wiedzy w mediach społecznościowych. Dodał również, że problemem jest stosowanie np. przez biologów w sposób niekontrolowany i bez nadzoru lekarza weterynarii różnych preparatów weterynaryjnych, w tym także substancji psychoaktywnych.

Odnosząc się do konkluzji dr hab. M. Krzysiaka jako pierwszy w dyskusji głos zabrał Przewodniczący komitetu prof. W. Niżański, który stwierdził, że media społecznościowe to swoista 'broń obosieczna' uświadamiająca społeczeństwo, ale też z drugiej strony stanowiąca niejednokrotnie obszar do wyrażania nieuzasadnionych i krzywdzących opinii. Następnie poinformował zebranych, że KNWiBR PAN jest także patronem monografii pt.: "Kompendium chorób żubra" i zwrócił się z prośbą do dr. hab. M. Krzysiaka o zaprezentowanie monografii.

Dr hab. Krzysiak podkreślił, że największym wyzwaniem jest ochrona gatunku żubra, który obecnie liczy ok. 800 sztuk w BPN, a to wszystko zawarte jest właśnie "Kompendium chorób żubra". Jednocześnie zwrócił się do członków komitetu z propozycją zorganizowania kolejnego posiedzenia plenarnego w Białowieskim Parku Narodowym - np. jesienią.

Przewodniczący komitetu uznał to za bardzo dobry pomysł, a następnie zainicjował dyskusję na temat wykładu. Prof. Niżański dodał, że ponieważ przedmowę napisał Prof. Zabielski dlatego w pierwszej kolejności zwraca się z prośbą o zabranie głosu przez Pan Profesora Zabielskiego.

Prof. Zabielski poinformował członków komitetu, że napisanie przedmowy wynikało z dofinansowania przez PAN tłumaczenia na język angielski i jednocześnie bardzo polecił lekturę monografii. Profesor dodał, że zawarto w niej ciekawy przykład postępowania prewencyjnego na przykładzie żubra w odniesieniu do zwierząt wolno żyjących, a sama książka została wydana na bardzo dobrym poziomie. Zwrócił się także z zapytaniem, w jaki sposób planuje się rozpowszechnianie Kompendium?

Dr hab. M. Krzysiak poinformował, że będzie wysyłana głównie dzięki uprzejmości Izby Lekarsko-Weterynaryjnej, ale także poprzez ogrody zoologiczne oraz trafiała bezpośrednio do lekarzy weterynarii oraz dostępna w internecie.

Wypowiedź Pana Dyrektora Krzysiaka uzupełniła Pani prof. Larska, dodając że książka ukazała się w nakładzie 500 egzemplarzy, a sama promocja odbywa się w różnych miejscach, szczególnie podczas podczas konferencji.

W dalszej części dyskusji dotyczącej wykładu Pana dyrektora Krzysiaka głos zabrał Prof. Sławomir Zduńczuk, który zwrócił się z pytaniem dotyczącym przyczyny występowania nekrotycznego zapalenia napletka u żubrów. W opinii Pana Profesora główna przyczyna może wynikać z wysokiego wskaźnika inbrodu natomiast infekcja może być jako tzw. czynnik wtórny.

Dr hab. M. Krzysiak w odpowiedzi na zadane pytanie stwierdził, że jest to skorelowane z czynnikami stresowymi środowiskowymi. Ponieważ bramą dla zakażenia jest obniżenie odporności, a to najczęściej występowało po wypuszczeniu osobnika na wolność i w 90% przypadków były to przypadki zdiagnozowane w Puszczy Białowieskiej.

Prof. Zduńczuk zapytał Prelegenta, czy w środowisku naturalnym dochodzi do krzyżówek międzygatunkowych żubra z krową?

W odpowiedzi na zadane pytanie dr hab. M. Krzysiak poinformował, że są takie sytuacje, zaznaczając, że potomne samice rozmnażają się dalej, natomiast samce pozostają bezpłodne.

Prof. Niżański dodał, że boimy się homogenności genetycznej i dlatego powstała koncepcja współpracy genetyków ze specjalistami rozrodu w zakresie wdrażania technik wspomaganie rozrodu w programy zwiększania różnorodności genetycznej populacji żubra. Prof. Larska dodała, że w zakresie oceny głównej przyczyny zakażeń także w nekrotycznym zapaleniu napletka, to badania są kontynuowane.

Następnie głos w dyskusji zabrała prof. A. Chełmońska-Soyta dodając, że odtworzenie populacji z niewielkiej liczby osobników może wpłynąć na występowanie skłonności do zakażeń, których nie obserwuje się w innych dzikich populacjach.

Kontynuując dyskusję dr hab. M. Krzysiak podkreślił, że praojczyzną wszystkich żubrów jest puszcza białowieska, dlatego wykorzystana do odnowienia populacji żubra w puszczy liczba zwierząt to: 1 samiec żubra kaukaskiego oraz 11 nizinnych. To była populacja, z której odtworzono populację żubra w kraju i Europie, dlatego trudno się odnieść i zrobić takie porównanie.

Następnie głos zabrał Prof. Murawski zwracając się z pytaniem, czy udaje się zdiagnozować nekrotyczne zapalenie napletka we wczesnym stadium?

Dr hab. M. Krzysiak poinformował, że żubr chory intensywnie się przemieszcza dlatego trudno się go tropi, szczególnie latem, co uniemożliwia wczesną diagnostykę zakażeń.

Prof. M. Murawski zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie kwestii poruszanej przez Prelegenta w wykładzie i dotyczącej stosowania przez biologów na własną rękę środków weterynaryjnych. Dodał, że aby wykonywać badania na zwierzętach konieczne jest wystąpienie do stosownej komisji etycznej i uzyskanie zgody na badania. Zdziwiony jest tą sytuacją, bo przecież takie badania muszą być zawsze prowadzone pod kontrolą lekarza weterynarii.

W odpowiedzi dr hab. M. Krzysiak wyjaśnił, że w polskim prawie były pewne „luki” i nieścisłości dotyczące np. leków weterynaryjnych wykorzystywanych do immobilizacji zwierząt, które mogły być kupowane do celów naukowych przez nie-lekarzy weterynarii. Czasem były to preparaty sprowadzane z zagranicy i w ten sposób również omijały polskie prawo. A decyzje na badania dotyczące gatunków dzikich wydaje Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska albo Minister właściwy ds. ochrony środowiska. Według opinii Doktora taki proceder niestety nadal jest kontynuowany.

Następnie głos zabrał dr Jacek Łukaszewicz - Wiceprezes Krajowej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej, który poinformował, że powstała luka prawna jest wynikiem dopuszczenia osób bez wykształcenia weterynaryjnego i bez prawa wykonywania zawodu („nie-lekarze weterynarii”) do prowadzenia badań z udziałem zwierząt. Ponieważ wystarczy np. szybki 3 godzinny kurs anatomii zwierząt i 4 godz. fizjologii i w świetle prawa „nie-lekarz weterynarii” ordynuje produkty lecznicze weterynaryjne, także wykorzystywane do immobilizacji. Pan Dr Łukaszewicz uznał, że jest problem ale na razie wszelkie podejmowane działania są bezskuteczne. Pan Prezes zaapelował do środowiska naukowego o podejmowanie działań w kierunku uzyskania nadzoru nad ordynacją leków wyłącznie przez lekarza weterynarii. Można założyć zakład leczniczy dla zwierząt i jest to procedura łatwa i krótka.

Następnie głos zabrała Pani prof. Larska dodając komentarz, że problemem jest również pozyskiwanie próbek od zwierząt dzikich do badań naukowych, pomimo tego że mamy zgodnie z ustawą dostęp do próbek w celach naukowych. Często jesteśmy zastępowani nie-specjalistami, dlatego należy bezwzględnie dbać o nasz wizerunek jako lekarzy weterynarii wskazując jaka jest nasza główna rola w badaniach naukowych.

Prof. Niżański uzupełnił wypowiedź Pani Profesor dodając, że jako lekarze weterynarii nie powinniśmy się bać występować w mediach szczególnie w „social mediach” aby promować dobry wizerunek weterynarii, czego bardzo dobrym przykładem jest sekcja naukowa żubra w BPN.

W tym miejscu Przewodniczący zaproponował przejście do omawiania kolejnych pkt posiedzenia plenarnego. W pierwszej kolejności przedstawił pokrótce osiągnięte rezultaty w ramach mapy drogowej opracowanej celem dalszego rozwoju i zmian wprowadzonych w ramach reorganizacji czasopisma Polish Journal of Veterinary Sciences. Przewodniczący dodał, że prowadzone były rozmowy dwustronne pomiędzy Panem Prorektorem UWM prof. Jaroszewskim i prof. Zabielskim, w których uczestniczyli także członkowie prezydium komitetu na czele z

przewodniczącym prof. Niżańskim, prof. Janowskim, prof. Urban-Chmiel, oraz prof. Załęckim jako przedstawicielem ze strony PJVS.

Zostały opracowane pewne ustalenia m.in.:

- 1) Powołano nowego redaktora naczelnego czasopisma w osobie prof. Załęckiego. Niestety nadal nie możemy zaktualizować umowy z 2006 r. m.in. z powodu reorganizacji działu upowszechniającego naukę w PAN.
- 2) Opracowano drogi rozwoju czasopisma na kolejne 4 lata z dążeniem do uzyskania zakresu kwartyłu Q2.
- 3) Rozważana jest zmiana tytułu, ale na chwilę obecną dajemy czas czasopismu aby stały się widoczne efekty wdrażania zmian.
- 4) Powołano nową redakcję czasopisma - redaktorzy działowi.
- 5) Opracowanie na nowo obszaru czasopisma z uwzględnieniem koncepcji "One health".
- 6) Unowocześnienie platformy cyfrowej, co już zostało zrobione.

Następnie Prof. Niżański odczytał fragmenty listu od prof. Załęckiego kierowanego do KNWiBR PAN, w którym sprawozdał dotychczasowe osiągnięcia PJVS. Przewodniczący dodał również, że ocena śródkresowa czasopisma nastąpi po 2 latach, a kompleksowa ocena będzie miała miejsce po 4 latach. Po zakończeniu wypowiedzi Przewodniczący komitetu prof. Niżański przekazał głos prof. R. Zabielskiemu.

Prof. Zabielski w swojej wypowiedzi potwierdził, że nowy zespół rozpoczął działalność i kolejno spełnia założenia mapy drogowej opracowanej podczas spotkań. Niestety umowa w tej chwili jest niemożliwa do podpisania, ponieważ cały zespół DUN PAN ulega reorganizacji ale jest nadzieja, że niedługo ta umowa zostanie sfinalizowana. Na obecnym etapie prac prof. Zabielski bardzo dobrze ocenia postęp działań oraz współpracy z PJVS.

Prof. Janowski zwrócił się z pytaniem, czy PAN może zwiększyć dofinansowanie do prowadzenia tego czasopisma, a także zwrócił się z prośbą o przesłanie przedstawionych informacji na temat zmian w PJVS do wszystkich członków komitetu PAN.

Prof. Niżański poparł prośbę prof. Janowskiego o udostępnienie informacji na stronie komitetu wraz z protokołem posiedzenia plenarnego.

Prof. Zabielski wskazał, że istnieją pewne obawy co do zwiększenia kwoty finansowania PJVS z uwagi na duże problemy finansowe PAN. Jeśli ta kwota zostanie utrzymana to i tak będzie bardzo dużo.

Konkludując prof. Niżański zamknął dyskusję i przeszedł do kolejnego punktu obrad dotyczącego spraw bieżących. W pierwszej kolejności poinformował zebranych o wyodrębnieniu dziedziny i dyscypliny nauk weterynaryjnych, a także wyborze trzech przedstawicieli do KEN: prof. Łukasz Adaszek z UP Lublin, prof. Małgorzata Pomorska-Mól z UP Poznań oraz prof. Wojciech Niżański z UP Wrocław.

Następnie Przewodniczący komitetu dodał, że po rozmowie z Wiceministrem Panem Włodzimierzem Bernackim ustalono, że w aktualnej ewaluacji nie przewiduje się większych zmian. Podczas pierwszego spotkania utworzono trzy zespoły zespół ds. listy czasopism (prof. Pomorska-Mól), ds. ewaluacji działalności naukowej (prof. Adaszek), ds. ewaluacji szkół doktorskich (prof. Niżański), które podejmują się opracowania pewnych kryteriów w postaci sugestii, natomiast ostateczne decyzje będą podejmowane przez Pana Ministra. Prof. Niżański podkreślił, że należy na tym etapie zadbać o inne wagi w ocenie ewaluacji na poziomie nauk medycznych oraz biologii. Dodał że komitet wystąpił z pismem do Ministra aby zmienić te wagi na 60% w kryterium pierwszym, 20% w kryterium drugim oraz 20% w kryterium trzecim. W dalszej kolejności Przewodniczący komitetu poinformował zebranych o zmianach planów ministerstwa dotyczących kosztochłonności studiów i badań z 3,5 na 2,25, dodając, że Komitet również przedstawił swoje pisemne stanowisko w formie protestu do Ministra Edukacji i Nauki. Niestety nie uzyskano odpowiedzi z MEiN.

Następnie prof. Niżański poinformował zebranych, że udało się uzyskać wpis do KIS: „4. Innowacyjne metody pozwalające na poprawę dobrostanu i ochronę zdrowia zwierząt”; Pani prof. Chełmońska-Soyta dodała, że jednak pkt 4 miał być odrzucony, ale jak na razie sprawa ta jest

zawieszona. Pani Profesor dodała, że KIS w którym jest weterynaria jest szeroki, bo obejmuje całe rolnictwo i leśnictwo. .

Prof. Niżański zasugerował, że jako komitet musimy się w to zaangażować w kolejnych aktywnościach i bardzo szybkim okresie.

W kolejnym pkt Przewodniczący komitetu prof. Niżański poinformował zebranych o otrzymaniu z instytucji unijnych informacji w trybie pilnym o przygotowaniu propozycji ograniczenia i/lub uniemożliwienia prowadzenia badań z wykorzystaniem zwierząt.

Prof. Zabielski uzupełniając wypowiedź Pana Przewodniczącego dodał, że problem wynika z zapisów Dyrektywy Unijnej z 2010 r i naszej Ustawy z 2015 r, który wraca co pewien czas na posiedzenia Parlamentu Europejskiego. Obecnie problemem jest “petycja obywatelska” podpisana przez 1,2 mln osób. Pomimo tytułu „O zachowaniu badań kosmetyków bez udziału zwierząt” w samej petycji chodzi o zatrzymanie wszelkich doświadczeń w których testuje się środki chemiczne i kosmetyki, ale też potencjalne leki i nowe procedury lecznicze oraz prowadzi doświadczenia naukowe (także badania podstawowe). Następnie prof. Zabielski przedstawił harmonogram działań biura PolSca PAN z Brukseli, skąd otrzymano zapytanie o stanowisko PAN. W tym miejscu prof. Zabielski zwrócił się z podziękowaniami do prof. Wojciecha Niżańskiego - przewodniczącego KNWiBR PAN oraz prof. Tadeusza Szwaczkowskiego - przewodniczącego KNZiA PAN, za tak szybką i sprawną reakcję. Dodał że protest został wzmocniony przez środowisko naukowe poprzez przyjęcie stanowiska Wydziału II oraz Prezydium PAN (stanowisko dostępne na stronie komitetu). Należy kontynuować powstrzymywanie jakiegokolwiek mapy drogowej dotyczącej wycofywania zwierząt z doświadczeń. Jest to bardzo istotne, ponieważ części prowadzonych badań nie da się przeprowadzić bez wykorzystania zwierząt. W tym miejscu prof. Zabielski zreferował kalendarium działań dotyczących przyjętego stanowiska. Stanowisko poparły: Wydział II PAN, i 13 czerwca 2023 r. Prezydium PAN, natomiast 16 czerwca 2023 r. zostało zreferowane przez R. Zabielskiego na posiedzeniu zarządu Europejskiego Stowarzyszenia Akademii Nauk (EASAC). Profesor podkreślił, że przyjęte stanowisko uzyskało pełną akceptację EASAC i zostanie ono przedstawione jako wspólne stanowisko wszystkich akademii europejskich do Parlamentu Europejskiego. Profesor wyraził nadzieję, że podjęte działania przyczynią się do zahamowania tego typu aktywności. Wycofanie zwierząt z badań podstawowych, biomedycznych i innych uniemożliwi rozwój nauki, spowoduje drenaż mózgow i technologii do innych części świata, przyczyni się do osłabienia Europy jako lidera nowych technologii w przemyśle medycznym farmaceutycznym, chemicznym oraz innych.

Prof. Murawski podkreślił, że jest to dla nauki sprawa fundamentalna, i jest wielce zdziwiony że takie działania są realizowane właśnie w weekendy. Wg. opinii Pana Profesora sposób pracy parlamentu jest co najmniej dyskusyjny.

Prof. Zabielski uzupełnił, że wynika to z rutynowego działania PE, a my po prostu musieliśmy wykonać swoją powinność.

Na zakończenie Przewodniczący komitetu prof. Niżański dodał informacyjnie, że postępuje reaktywacja webinarów, a najbliższe będzie dotyczyło dobrostanu zwierząt. Ponadto realizowane są prace dotyczące ABWet., do których będziemy wracać.

Wobec braku dalszych głosów w dyskusji Przewodniczący komitetu prof. W. Niżański zakończył posiedzenie plenarne.

Prof. dr hab. Wojciech Niżański

Przewodniczący KNWiBR PAN

Osoba sporządzająca protokół

Prof. dr hab. Renata Urban-Chmiel – sekretarz prezydium KNWiBR PAN